

שירי הארץ שיר

מאת י. ליכטנברג

שיר ילד. הוא בוא, בוא!

סן טגןן אכיבו?

כי מדוע חם אקער

אקסני עם הקר.

וסאךת אקער

רצה אל זעות-הקר?

אקצאו בא סרן

אקבשרת השפון — — —

(יום זה יום יולד בו שיר)

זו שתוך כדי התהוותה הריחי מחוללת תמונות ובתיב.

אך האם לא זיע ורחש הם, אשר כבר קיננו מה לפנינו? האם לא הם אשר שבו? האם לא זרעם הנובט כאן מהרגשת מולדת קדומה, מחוגי-הקסמים של ילדות רחוקה? אכן יש שירים, בהם יסכית המשורר את החגיגות הנשגבה מדור-דור, בהם יקשור את המיתים העתיקים במשחק הנהגה, המי שוים לו רקע, אוסף, משקל וגודל, המוסיף סים מעוף דיתיראמבי והנופעלות חזונית ליקוד הלב, ההופך סאתוס. הלא עד לשיא של יופי דתי מתעלה תפילת השחר בשיר "אך יראוך עם שמש":

מה תפתח את הדלת. תקרע הסלון

צא תבוק את הקרוש. קום וקח

לעלון.

הזעק לשדה. השפל לגבעות.

אקסני ידעונים. אלקשי האבות.

לב שתום לאור וקולס הד-הכלל:

ורידת זאבים. ברפת ציץ ללא-קול.

סנגינת פשקרים ודקס: קחלות.

אלב קדס אל-של באשם: אעילות

אל ניצוץ-נצחים שבצבץ: ונקס.

אקבבת לפני: ירקסם בן-נקס.

(אך יראוך גם שמש)

בשיר זה, החזור שמש שחר, אור נץ החמה, הקורן בעצם צלילי, מתמוג ההנה עם המיתוס. אולם יותר משיש כאן משום תיאור מיתי יש כאן מהימנון הפולחן, פולחן העבודה, היצירה. ששירי-החובסקי תופס עתה את הטבע לא כצירוף של חזיונות, של מראות, כמקודם, אלא כצירוף של כר חות פועלים, של כל כוחות האום, כסגילת בראשית אלוהית, פוריות, תשוקה ומרץ של האדם היוצר. הוא חי את הטבע כאחדות של גשם וגודל, בעוד אשר קודם חי אותה בראש וראשונה כתכונת-טבע מידא, הורג גשה הפנתאיסטית של המשורר אשר הובעה לפניו בשירים "מחזיונות הנביא" ו"מתד יונות נביא שקר" בדמות נחלי הבתות אשר ישובו להיות מוריקים וברגש החיים המת גלם בצומח ובדומם — תפכה כאן לנשהו (109 בפסוד-ד)

שיר זה — יום זה יום יולד בו שיר — הקל כנשימה ופשוט כמנגינה מוצארטית, אוצר בקרבו את כל הויע והרחש של נש' אמת הארץ, אבל יחד עם זה יש בו כל הס' גולות של שיר-עם, המכמנים הנעלים של הטבע. ביאליק היה הראשון, שקלט אל תור כו את שיר-העם, כיסוד קדום, יסוד ראשון, ועשה את הבלתי-אמצעיות שלו ואת כוח' דמיונו לחלק של התפתחותו, ליסוד אחד מיסודות שירתו. אף כאן גדל הומר העממי מכווד-דמיונו של המשורר, שמקורו בהתי רשמות של ממש, ולפיכך הנושאים כאן הם לא חיי הגשם של העם, כבשיריו של ביא' ליק, אלא חיי המציאות, החיים בשפעתם המוחשית ובחליפות חזיונותיהם. כאן — המשמרת, שירת השומר, שיר הערש לבן החלוק, שירת הכביש, שיר האילן בסיו בשבס ואף שיר העיס התג על פני הארץ ומטיל עליה את חשרת צלו — חוג מוסי' בים חדש נוצר בשירי עם אלה, חדש כעצם החיים. כאן מדבר המשורר במלים ראשו' ניות-המימות, שזה עתה נולדו בתוך נשמ' תו, ועל כל פנים יותר משראוי לקרוא להם שירים יש לכנותם בשם נעימות, זמירות, כאשר יכוננו בפיו של המשורר גופו. מער' למ עוד לא היתה שפתו של ששירי-החובסקי פשוטה כל כך, ללא מראות וסמלים, כב' שירי הארץ האלה, אשר יש מהם הרועדים בתואם-צליל פנימי יותר מאשר בתואם צליל חיצוני (וראי גרמה לכך לא מעט הנ' גינה הנכונה, שהמשורר השתמש בה כאן לראשונה), וכצורתם הפשוטה כן גם תכנם. התמונות שלהם לקוחות מקרוב, מתוך הקרקע עצמה. כאן אין השירה נותנת דבר תחת דבר, אלא את הדבר גופו, ההיפך סמל. כאן יש לשירה כוח-קסם אחר, מפני שהיא ניזונה מלשדם של הדברים, ואולם הפומון החזור, הקושר את הבתים איש אל רעהו, הוא מעשה שיר-עם אמיתי, כאן גם החלוציות של שיר-עם ואף המילודיה היא

אנו סונים שוב אל הליריקה של ששירי ניוחובסקי, זו שהשתלטה על יצירתו עד לסוף ימיו, אך הנושאת עליה חותם פייחה, חותם שבתו של המשורר בארץ ושירתו עליה. שירת הארץ של ששירי-החובסקי נמש' כת עוד מ'עולת רגלי ומ'סוניטות עכו'ים ו"לשמש", אולם השירים הללו, שעמדו בין הביטוי הלירי והתיאור הסמלי, הביעו פחות את הרגשת הטבע של המשורר מאשר את רצונו ואת גורלו. והנה שר בפעם הרא' שונה את חזונו הוא, לא עוד כהלך רוח, כהמית-געגועים, כמו בשירים ההם, אף לא כמורשת-גוע וחוק-עולם, כמו ב"מני גינה ליי, אלא כטבע ממש, כעתרת ברד כה ורבת-צער של מציאות. ששירי-החובסקי, שכל שירתו אינה אלא במיתה אחת למקור רו, לצור-מחצבתו, מצא את עצמו בהוזה בארץ, המולדת — רקומה מקסם האוויר, האור והריח היתה כאן לבשורה ולהסתבר לות קדושה כאחת. אמן הסוניטה המרוכזת, אשר גלף אותה באיזמל הפלד הקר, כעל שיר קרחונים מתנוצץ, זה שליט המלה המחוסבת וכבדת-המשקל, ידע למסור גם את הנשימה הקלה, הרוננת של הארץ בלב' לובה, גם את להס הישימון הממלא את חללה, מתוך גמישות רכה וקלות מפליאה עד לאין שיעור כמו בשירי הנעורים שלו.

לא כצירוף מוסיע ששירי-החובסקי בשירי הארץ, שונים הם שירים אלה משירי הטבע הקודמים שלו הצבעוניים ומרובי' הגונים, שום קסם של עודף צבעים, של עודף ציוריות ופיוסיות אינו מורגש כאן. כל מהותם של שירים אלה אינו אלא הד' מר, הצליל, המילודיה, הריחמוס. ששירי-החובסקי ידע למצוא צירופי-מלים פשוטים ונעוצים ויחד עם זה בלתי-צפויים, פיכודי כסף של אשדות-מלים, עד כי אנו מרגישים בהם את התנועה הריחמית של הלב הצהול והרגש. הנה שיר-המזמור למעדה, הכלי המודר-הנוקב ביד החלוק מקור הפלאה הוא לו. בו הוא חופר "כור שתיל כמו בן' וחוצב "קרעמד של גר", "בד קבוצ שר' לה על קרקע" — הוא המעוד בו כרינו הקבר לחלוק תנופל על משמרתו בימי סל' חמה בישראל — ולא רעה יד והומע נעצר בעין. על כן לוקחים את הלב שירי הארץ של ששירי-החובסקי לא רק כשיר האחד הח' בלבד, שיר המעדה, אלא שרובם ככולם הם שירת הקרקע, הימנון העמלי, ריח הרגבים הרענן נושם מתוך חרוזיהם, אפשר לומר, כי שירים אלה משולים לקומץ עפר לח מודמת ארצנו, ומדי נקרא אותם נשאף אל קרבנו את אויר המולדת, כאילו יחד עם השכלים צמחו מתוך הקרקע —

שירי הארץ שלו

(סוף העמוד א')

כי עש בנתי במחשך. באיך דרתי.
 בקשעול תשקרים בקל לם.
 ואם יפגע גם כי כדור רזעם:
 אקס לא אוכל ספה ללקת.
 לא אוכל סבאן. אני—ססור לי:
 יתוקיף פה אתי. השנים—
 תיקדה וכן—תינוק שקרית.
 יקירי. אישי. הלא תסקלטה—
 (יובצריף אל החלון יושבת)

פוויטיבי, מעין סכום כוחות היצירה הבלתי-
 אמצעיים של העולם. וכך הפך השיר "חזון
 נביא האשרה", שנכתב כבר על אדמת
 הארץ, הימצון לארץ כולה על רכסיה ועמ'
 קיה, סלציה ושרשיה ותלמי שדותיה —

כי ציון במעמד תפודה ושנייה
 קבוצה.
 דברנת אל קרש בעל-זמק.
 ("חזון נביא האשרה")

אולם בדרך כלל אין הוא מפייד את
 המות במרצופו הטראגי, אלא בתוד שכר
 בורה. אף הוא מעלה על שפתו הימגון
 מבודך, צלילי קסם בל ישוערו כמון יראי
 אדמה" — סמנת שירת המולדת של המ'
 שורה. זם הבנים נספג בחיק האדמה,
 המתעטפת במעטה השבלים הוהבהב, אך
 כמני גזירת הגורל תדום התלונה על הש'
 פתים. והאמונה במקורות לאראכוב של
 הקרקע מעלה צלילים, שיש בהם מן היר
 גון ומן הנחומים כאחד:

המוטיב של שיר זה ושירים מסוג יאך יר
 אוך עם שמש, "אל תבא בלילה" ודומיהם
 אינו חריה זה פעמית בת היקף קל, הודי
 עין מסוים מנצנץ ומתעלים, אלא מקפל בתר'
 כו את דמות המצבים הממשיים כנסיון הוד'
 רות ומחלכט. ומשום כך שונים כל כך בסוד'
 כותם ומסככותם גם אותם משידי הארץ,
 שהם בניאונים של ימי מסה המורים, מכל
 אשר הושר אצלנו על התרחשות מיתית זו
 של משברי לילה שונים לעם עתיק.

ואת תכסי של קל סלטה. יצל תעסח
 קעתו!
 סקת שקרים הוד וכת. קרש לזם
 סכונתו!
 קרוץ קרננגם קסוד קנת. לקר סייט
 קחוד...
 קשי. קדקת. כי סייט בוקוננים קד קארז
 ("ראי. אדמה")

עצב קודר ממלא את שירי ימי המאור'
 עות, שעין הזמן התמורה, האכזרית שורה
 עליהם בכבודה. כל ההירואי, הצפון בתקר'
 פתנו, מוטיע בשירים אלה. אף כאן יש אשר
 המשורר משתמש בסכניקה של הבאלאדה
 העממית, אי אמר שלא לקרוא בהתרגשות'
 נפש את השיר "יובצריף אל החלון יושבת",
 הכתוב בריחמוס וכפססות של השירה הסר'
 בית העממית, שכולה מלאה מוטיבים כגון
 אלה ושכמה מנצניה שתל המשורר בקרקע
 שירתנו. אלמנת הגסיר הצעיר בעמק מס'
 חוקקת לחציב ציון על קבר בעלה והיא
 נכונה להשליך נפשה מנגד על כך, אפס
 קני יחומים רכים לה. והריחי מתנה:

יקירי. אישי. לבי. נא סלקטה!
 לו ילתי ואסנה אליך.
 אל סקבר. אל ציון ססבן.

התרגשה החריפה אשר בשירים האלה היא
 זו של רוח שרבי, רוח המסטינים יוקרת, החר'
 לפת על מני שדות-קציד חרוכים וצוררת
 בכנפיה נשמת מות וחיים כאחד, רחש הפ'
 ריחה עם חרדת ה', "משהו מכאן ושלא
 מכאן, כמיתה ומילוייהמאויים גם יחד.